

Я.Г. Кривенко
Національний технічний університет України
\ «Київський політехнічний інститут»
Науковий керівник:
Кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії, практики та перекладу німецької мови НТУУ «КПІ»
Л.С. Івашкевич

Вживання гендерно нейтрального чоловічого роду в німецькомовному юридичному дискурсі

Проблема мовної дискримінації в Німеччині була вперше порушена на початку 80-х рр. минулого століття. Однією з причин її виникнення стали дискусії лінгвістів про «коректність» мовних форм в області політики та юриспруденції. Мова йде про позначення осіб у назвах посад і професій відповідно до статевих відмінностей. У даному контексті чітко проявляються вихідні установки феміністської ідеології: стать є найважливішим особистісним параметром [2: 24].

Слідуючи цій логіці, граматичний рід у найменуваннях персоналій повинен утворюватися відповідно до їх біологічної статі, причому завжди для жінок – з допомогою жіночих, для чоловіка – за допомогою чоловічих позначень.

Переважання ж чоловічої форми в німецькій мові розцінюється німецькими феміністками як дискримінація щодо жінок. У ході проведених досліджень з'ясувалося, що утворення збірних іменників у найменуванні осіб чоловічої та жіночої статі, як правило, відбувається виключно з використанням чоловічого роду, незважаючи на те, що мова йде про назву професії або посади з притаманною їй статевою диференціацією [1]:

1. *Die Bundeskanzlerin wurde **der Lage Herr**.*
2. *Alle **Bundesbürger** sind vor dem Gesetz gleich.*
3. *Der Rektor kann einen Dekan im Hinblick auf die Größe der jeweiligen Fakultät von der Erfüllung seiner Dienstpflichten als Universitätsprofessor in Forschung und Lehre für die Dauer der Ausübung seiner Funktion ganz oder teilweise entbinden.*

Гендерно нейтральний чоловічий рід ("das generische Maskulinum") є лінгвістичним явищем, а саме вживанням іменника або займенника чоловічого роду, який вказує на особу невідомої статі, у випадку, якщо стать особи не має

значення або якщо маються на увазі обидві статі, як чоловіча, так і жіноча. Він використовується для позначення груп живих істот, де також є члени, які мають граматичну категорію жіночого роду.

Гендерно нейтральний чоловічий рід (далі ГНЧР) застосовується якщо природна стать не має значення або однаковою мірою маються на увазі чоловік і жінка, що означає нейтралізацію або узагальнення статі. ГНЧР може вживатися також для позначення конкретного чоловічого роду, щоб підкреслити якусь якість або функцію чоловічої статі. Загалом його вживання значною мірою залежить від ситуації.

Нейтральний чоловічий рід є досить вживаним у німецькій мові, особливо часто він використовується в юридичній мові, а саме в кримінальному кодексі та інших нормативно-правових актах, а також у найменуванні більшості державних посад.

ГНЧР є, на думку німецьких феміністок, головним проявом мовної дискримінації жінок. ГНЧР в даному відношенні виступає в умовній ролі і використовується для одночасного позначення осіб чоловічої і жіночої статі в тих контекстах, коли статевої відмінності не відіграють жодної ролі, або ж "дійові особи" відображені в текстах документів однаковою мірою. Тому, головне призначення ГНЧР - узагальнене позначення осіб чоловічої і жіночої статі.

Історико-лінгвістичні дослідження ГНЧР частково вказують на той факт, що така умовність мала ідеологічне та сексистське походження. Існує гіпотеза про те, що граматичний рід спочатку відповідав біологічній статі [3: 51]. Чоловічий рід мав більше значення, ніж жіночий, а тому міг вільно заміщати його. Цілком імовірно, що значення іменників чоловічого роду, що застосовуються для позначення жінки, поступово розширювалося і з часом починало найменувати як особу чоловічої, так і жіночої статі, втрачаючи свою гендерну маркованість [2: 35].

Дана аргументація служить головною підставою для вживання ГНЧР у німецькій мові. Граматичний рід розглядається як формальна властивість понять, що не має ніякого відношення до біологічної статі.

Спроба феміністок зробити чоловічий рід маркованим призведе до втрати родового поняття в німецькій мові. В результаті стає неможливим правильно позначати багато явищ і предметів.

Якщо раніше можна було говорити про мандрівників (Wanderer), жителів (Einwohner), студентів (Studenten), водіїв (Autofahrern), іноземців (Ausländer) і не надавати особливого значення тому, чи йде при цьому мова про чоловіків чи про жінок, то з подальшим вживанням подвійного позначення статева відмінність осіб, про які йтиметься, стане тільки ще яскравіше вираженою [1].

Вживання ГНЧР є притаманним юридичній мові, і незважаючи на гендерну політику і прагнення феміністок, неможливо на сьогоdnішньому етапі викорінити це явище з текстів законів та інших правових актів. Адже юридична мова прагне до звуження та генералізації понять, що і забезпечує ГНЧР.

Отже, гендерно нейтральний чоловічий рід залишається однією з головних ознак німецької юридичної мови, незважаючи на появу та проникнення в мову явищ, спричинених прагненням до гендерної коректності та активним розвитком феміністичної лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Doleschal Ursula. Das generische Maskulinum im Deutschen. Ein historischer Spaziergang durch die deutsche Grammatikschreibung von der Renaissance bis zur Postmoderne. Режим доступу: http://www.linguistik-online.de/11_02/doleschal.html
2. Samel Ingrid. Einführung in die Feministische Sprachwissenschaft – Berlin, Erich Schmidt Verlag, 2000. S. 23-50.
3. Trömel-Plötz Senta. Linguistik und Frauensprache // Linguistische Berichte. 57. 1978. S. 49-68.